

ZORG, ONDERSTEUNING EN BEGELEIDING 2

Boom

COLOFON

Boom Mbo
klantenservice@boom.nl
www.boom.nl

Auteurs: J. Bolt, I. Campfens, T. Cremers, G. Hingstman, N. Koopman,
V. Landsmeer-Dalm, M. Liebregts, M. Molenaar, I. Mulder, B. E. G. Stevens,
K. Visser, E. Zuidersma.
Eindredactie: V. Landsmeer-Dalm en E. van der Hart

Bronvermeldingen: TY Lim|Shutterstock, Robert Coolen|Shutterstock, Goedele
Monnens|Vluchtelingenwerk, Aerovista Luchtfotografie|Shutterstock, Vilans,
ICOPA|www.icoba.be, Bart Smit, Levi Verbauwhede, Bravis ziekenhuis

Titel: Zorg, ondersteuning en begeleiding 2
ISBN: 978 90 3724 382 6
Eerste druk/eerste oplage

© 2026 Boom | All rights reserved | No text & data mining
Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag
niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een
geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of
op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen
of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van
de uitgever. Auteursrecht ten aanzien van tekst- en datamining en
machinelearning is nadrukkelijk voorbehouden.
Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave
is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet dient men de daarvoor
wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht
(www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave
in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op
grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting
Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB
Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).
De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten te regelen volgens de
wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te
kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.
Door het gebruik van deze uitgave verklaart u kennis te hebben genomen van
en akkoord te gaan met de specifieke productvoorwaarden en algemene
voorwaarden van Boom, te vinden op www.boom.nl.

INHOUD

Voorwoord	8
1 Meedoen in de samenleving	13
1.1 Begrippen bij de samenleving	14
1.2 Democratische rechtsstaat	20
1.3 Maatschappelijke waarden en normen	22
1.4 Verschillende omgevingen	24
1.5 Sociale ongelijkheid (VP)	27
1.6 Begrippen	29
2 Diversiteit en inclusiviteit	31
2.1 Diversiteit	32
2.2 Diversiteit in de zorg	37
2.3 Misverstanden door diversiteit	41
2.4 Dilemma's door diversiteit	44
2.5 Culturele competentie	45
2.6 Verschillende achtergrond en gezondheid (VP)	46
2.7 Begrippen	48
3 Omgaan met gezondheidsverschillen	49
3.1 Sociale ongelijkheid	50
3.2 Eenzaamheid	56
3.3 Sociale uitsluiting	61
3.4 Armoede	64
3.5 Laaggeletterdheid	67
3.6 Werkeloosheid	71
3.7 Vechtscheiding (VP)	73
3.8 Sociale verschillen tijdens de zorgverlening (VP)	75
3.9 Begrippen	77
4 Begeleiden van groepen	79
4.1 De groep: kenmerken en functies	80
4.2 Groepsontwikkeling en groepsdynamiek	86
4.3 Groepen analyseren	92
4.4 Groepsprocessen beïnvloeden (VP)	95
4.5 Begrippen	99
5 Kwaliteit van leven en zingeving	101
5.1 Kwaliteit van leven	102
5.2 Zingeving	106

5.3	In de verpleegkundige praktijk (VP)	115
5.4	Begrippen	120
6	Begeleiden bij intimiteit en seksualiteit	121
6.1	Over intimiteit en seksualiteit	122
6.2	Beïnvloedende factoren	125
6.3	Wat 'ziek zijn' doet met seksualiteit	129
6.4	Begeleiden van zorgvragers	135
6.5	Specifieke gespreksmethoden (VP)	137
6.6	Begrippen	140
7	Kinderwens en ouderschap	141
7.1	Kinderwens	142
7.2	Onvervulde kindwens	152
7.3	Kwetsbaar ouderschap	153
7.4	Begrippen	159
8	Preventief werken	160
8.1	Wat is preventie	161
8.2	Indeling naar fase van ziekte	164
8.3	Indeling naar preventieve maatregelen	167
8.4	Preventief werken	168
8.5	Gezondheidsvoorlichting	170
8.6	Begrippen	173
9	Gezondheid bevorderen	175
9.1	Gezondheid en leefstijl	176
9.2	Invloed gezondheid en leefstijladviezen op ziekten	178
9.3	Resultaat van leefstijladviezen	181
9.4	Persoonsgerichte leefstijladviezen	184
9.5	Begrippen	188
10	Motiverende gespreksvoering	190
10.1	Motivatie en gedragsverandering	191
10.2	Basishouding en gesprekstechnieken	194
10.3	Van motivatie naar (stappen richting) actie	200
10.4	Omgaan met wrijving (VP)	208
10.5	Begrippen	213
11	Psycho-educatie voorlichting en advies geven	214
11.1	Voorlichting	215
11.2	Advies	220
11.3	Psycho-educatie	225

11.4	Afstemmen en overdragen	227
11.5	Begrippen	230
12	Instructie geven	231
12.1	Instructie	232
12.2	Instructiestappen	237
12.3	Instructiemethoden	241
12.4	Randvoorwaarden	244
12.5	Foutloos leren bij Korsakov (VP)	246
12.6	Begrippen	250
13	Methodisch werken	251
13.1	Methodisch werken	252
13.2	Stappen van methodisch werken	255
13.3	Het zorgplan	260
13.4	Positieve Gezondheid	262
13.5	PDCA-cirkel en indiceren (VP)	264
13.6	Begrippen	267
14	Classificatiesystemen	268
14.1	Classificatiesystemen in de verpleegkunde	269
14.2	Omaha System	270
14.3	RAI Resident Assessment Instrument	273
14.4	ICF	275
14.5	Gezondheidspatronen van Gordon	277
14.6	NNN-model (VP)	280
14.7	Diagnose-behandelingcombinatie (VP)	285
14.8	Begrippen	287
15	Gegevens verzamelen	289
15.1	Belang van gegevens verzamelen	290
15.2	Hoe verzamel je gegevens?	292
15.3	Methoden om te ordenen	295
15.4	Gegevens verkrijgen via observatie	300
15.5	AVG	306
15.6	Meetinstrumenten in de zorg (VP)	311
15.7	Begrippen	316
16	Vaststellen zorgdoel	318
16.1	Het zorgdoel vaststellen	319
16.2	Subdoelen	322
16.3	SMART en RUMBA (VP)	324

16.4	Prioritering	327
16.5	Begrippen	329
17	Uitvoeren van interventies	330
17.1	Interventies uitvoeren	331
17.2	Werkplanning	335
17.3	Betrekken van de sociale kaart	338
17.4	Evalueren en bijstellen	341
17.5	Begrippen	343
18	Begeleidingsinterventies in de ouderenzorg	344
18.1	Werken met begeleidingsinterventies	345
18.2	Interventies bij somatische verpleging	347
18.3	Interventies bij psychogeriatrische verpleging	351
18.4	Interventies in de thuiszorg	365
18.5	Validationbenadering (VP)	366
18.6	Begrippen	368
19	Begeleidingsinterventies bij een verstandelijke beperking	370
19.1	Geef me de 5	371
19.2	Programma Perspectief	373
19.3	Gentle Teaching	374
19.4	Triple-C	376
19.5	Eigen Initiatief Model	378
19.6	Son-Rise	380
19.7	Zintuigstimulering	382
19.8	Terugvraagmethode	385
19.9	TEACCH (VP)	387
19.10	Begrippen	390
20	Begeleidingsinterventies in de geestelijke gezondheidszorg	391
20.1	Op eigen benen	392
20.2	Herstelondersteunende zorg	394
20.3	De individuele rehabilitatiebenadering	396
20.4	Community support	401
20.5	Assertive Community Treatment	403
20.6	De Liberman-modules	405
20.7	Systeemgericht werken	406
20.8	Het proces van institutionalisering (VP)	411
20.9	Begrippen	413
21	Begeleidingsinterventies forensische zorg	415
21.1	Forensische zorg	416

21.2	Doelgroepen	422
21.3	Vormen van behandeling en begeleiding	425
21.4	Interprofessioneel samenwerken	428
21.5	Modellen in de forensische zorg (VP)	429
21.6	Begrippen	435
22	Omgaan met verandering	438
22.1	Transities bij zorgvragers	439
22.2	Copingstijlen	440
22.3	Afweermechanismen als coping	445
22.4	Transitie en coping begeleiden	447
22.5	Weerstand begrijpen en begeleiden (VP)	449
22.6	Begrippen	452
23	Omgaan met verlies	453
23.1	Rouw	454
23.2	Rouwtaken	457
23.3	Rouwgebruiken	460
23.4	Begeleiden bij verlies	462
23.5	Rouw in zorgplan (VP)	464
23.6	Begrippen	466
24	Crisis- en bemoeizorg	468
24.1	Uitgangspunten van crisis- en bemoeizorg	469
24.2	Vertrouwensband	473
24.3	Wettelijke kaders	475
24.4	Betrokken disciplines	478
24.5	ACT-model	482
24.6	Zorgmijders (VP)	483
24.7	Begrippen	486
Index		487

VOORWOORD

Angerenstein Zorg & Welzijn is een complete serie leermiddelen voor de volgende kwalificatiedossiers:

- Assistent in de gezondheidszorg
- Maatschappelijke zorg
- Pedagogisch werk
- Sociaal werk
- Verzorging en verpleging.

Voor de zorgprofessional is vakkennis van uiteenlopende onderwerpen van groot belang. Dit vormt de basis voor het handelen in de beroepspraktijk, waarbij de zorgvrager met zijn wensen en behoeften centraal staat. De bronnenboeken van Angerenstein Zorg & Welzijn bevatten alle benodigde theorie voor de beginnende zorgprofessional.

De serie leermiddelen voor het kwalificatiedossier Verzorging en verpleging bestaat uit zes bronnenboeken met online aanvullende verwerkingsopdrachten, kritische beroepssituaties en toetsen:

- Anatomie, fysiologie, pathologie en psychologie voor verzorging en verpleging 1
- Anatomie, fysiologie, pathologie en psychologie voor verzorging en verpleging 2
- Zorg, ondersteuning en begeleiding 1
- Zorg, ondersteuning en begeleiding 2
- Zorg afstemmen en bijdragen aan kwaliteitszorg
- Verpleegtechnische handelingen voor verzorging en verpleging
- Organiseren en coördineren van zorgverlening (alleen verpleegkunde).

Koppeling kwalificatiedossier 2026

Elk thema heeft een koppeling met één of meerdere werkprocessen van het kwalificatiedossier. Hierna tref je per thema aan met welk(e) werkproces(sen) deze is gekoppeld:

		B1-K1-W1	B1-K1-W2	B1-K1-W3	B1-K1-W4	B1-K1-W5	B1-K1-W6	B1-K2-W1	B1-K2-W2	B1-K3-W1	B1-K3-W2	B1-K3-W3	P2-K1-W1	P2-K1-W2	P2-K1-W3
Zorg, ondersteuning en begeleiding 2															
1	Meedoen in de samenleving	x													
2	Diversiteit en inclusiviteit	x													
3	Omgaan met gezondheidsverschillen	x					x								
4	Begeleiden van groepen			x											
5	Kwaliteit van leven en zingeving			x											
6	Begeleiden bij intimiteit en seksualiteit			x											
7	Kinderwens en ouderschap			x											
8	Preventief werken			x											
9	Gezondheid bevorderen						x								
10	Motiverende gespreksvoering						x								
11	Psycho-educatie, voorlichting en advies geven						x								
12	Instructie geven						x								
13	Methodisch werken	x	x												
14	Classificatie systemen	x	x												
15	Gegevens verzamelen	x	x												
16	Vaststellen zorgdoel	x	x												
17	Uitvoeren van interventies			x											
18	Begeleidingsinterventies in de ouderenzorg			x											
19	Begeleidingsinterventies bij een verstandelijke beperking			x											
20	Begeleidingsinterventies in de geestelijke gezondheidszorg			x											
21	Begeleidingsinterventies in de forensische zorg			x											
22	Omgaan met verandering			x											
23	Omgaan met verlies			x											
24	Crisiszorg- en bemoeizorg			x											

Zorg, ondersteuning en begeleiding 2

In dit boek staat het methodisch bieden van zorg, ondersteuning en begeleiding centraal. Je leert hoe je de zorg- en ondersteuningsbehoefte inventariseert, zorgdoelen vaststelt en interventies en begeleidingsactiviteiten uitvoert. Je stemt de begeleiding af op de zorgvrager en diens naastbetrokkenen, met aandacht voor eigen regie en kwaliteit van leven. Er is ruime aandacht voor communicatie, motiverende gespreksvoering en het geven van voorlichting en advies. Daarnaast ontwikkel je vaardigheden in het omgaan met diversiteit, gezondheidsverschillen, verandering, verlies en crisissituaties. Ook maak je kennis met verschillende werkvelden en bijbehorende begeleidingsinterventies.

De beschreven theorie en verwerkingsopdrachten zijn gebaseerd op de visie waarbij de zorgvrager centraal staat en zo veel mogelijk zijn eigen regie behoudt.

De zorgvrager centraal

